Klimat

Szczególne miejsce wśród elementów środowiska przyrodniczego zajmuje klimat. Jako jeden z pierwszych elementów zaczął kształtować środowisko przyrodnicze Ziemi. Wszelkie procesy zachodzące na naszej planecie, zachodzące zarówno w świecie biotycznym, jak i abiotycznym, pozostają pod wpływem klimatu. Jego wpływ jest obecny niemal w każdej dziedzinie życia człowieka, począwszy od pierwotnego zasiedlania terenów, aż do dzisiejszych skutków gwałtownych zjawisk pogodowych.

Na klimat województwa śląskiego oddziałują przede wszystkim czynniki kształtujące klimat całej Polski jak ukształtowanie powierzchni, wysokość nad poziomem morza, czy odległość od zbiorników wodnych. Ogólny pasmowy układ krain geograficznych sprzyja wędrówkom mas powietrza w przebiegu równoleżnikowym. Klimat regionu kształtowany jest przede wszystkim przez masy powietrza polarno-morskiego napływające z zachodu (60%) oraz masy powietrza polarno-kontynentalnego ze wschodu (30%). Przez około 6% dni w roku z północy napływa powietrze arktyczne oraz najrzadziej (3%) z południa – ciepłe powietrze zwrotnikowe. Znaczne różnice wysokości terenu (obszary górskie), a także obszary zurbanizowane o znacznym stopniu przekształcenia środowiska, powodują dodatkowo zróżnicowanie warunków klimatycznych w poszczególnych obszarach.

Średnia roczna temperatura powietrza na obszarze większej części województwa waha się w granicach 7-8°C. Zdecydowanie niższa jest w części południowej, gdzie miejscami schodzi nawet poniżej 4°C. Natomiast w części południowo-zachodniej województwa średnia roczna temperatura powietrza przekracza 8°C.

Największą średnią roczną liczbę dni mroźnych i bardzo mroźnych obserwuje się przede wszystkim w górach oraz w północno-wschodniej części województwa, gdzie wartości te są jednak nieco niższe. Natomiast najmniejszą średnią roczną liczbę dni mroźnych i bardzo mroźnych odnotowuje się w rejonie Rybnika i Jeziora Żywieckiego. Najwyższą średnią roczną liczbę dni gorących i upalnych odnotowuje się w rejonie Rybnika i na zachód o niego, a najmniejszą w obszarach górskich.

Biorąc pod uwagę średnie daty początku termicznych pór roku, można zauważyć, że na ogół wiosna i lato zaczynają się najwcześniej na zachodzie i w centrum województwa, a najpóźniej w górach i na wschodzie województwa. Natomiast odwrotnie wygląda sytuacja w przypadku jesieni i zimy. Na zachodzie i w centrum województwa zaczynają się one najpóźniej, a w górach i na wschodzie najwcześniej. Jest to związane z dwoma czynnikami. Na obszarach górskich występuje znana zależność między wysokością a klimatem – im wyżej, tym zimniej i bardziej ostry klimat. Natomiast na pozostałym obszarze województwa ogólny rozkład temperatur jest odzwierciedleniem rozkładu temperatur w Polsce, a mianowicie na zachodzie klimat bardziej podlega wpływom oceanicznym i jest przez to łagodniejszy. Na wschodzie klimat jest bardziej kontynentalny i, co za tym idzie, ostrzejszy. Zatem ogólnie cieplej jest na zachodzie kraju i województwa, a chłodniej na wschodzie.

Największą średnią roczną liczbę dni pogodnych notuje się w rejonie Cieszyna, a najmniejszą w rejonie Raciborza i Katowic. Największą średnią roczną liczbę dni pochmurnych odnotowano w Katowicach i Bielsku-Białej, najniższą zaś w okolicach Cieszyna.

Na przestrzenny rozkład opadów atmosferycznych silnie wpływają warunki fizycznogeograficzne, głównie zróżnicowana rzeźba terenu. Najwyższe średnie roczne sumy opadów odnotowywane są w Beskidach i kształtują się na poziomie około 1300 mm i powyżej. Im bardziej na północ tym omawiane wartości maleją, a w wąskim pasie od Częstochowy do granic województwa wynoszą poniżej 600 mm na rok. Miesiącem, w którym występują najwyższe sumy opadów, jest lipiec. Najmniej opadów przypada natomiast na październik.

Na obszarze województwa śląskiego przeważają wiatry południowo-zachodnie oraz zachodnie, zgodnie z ogólną cyrkulacją atmosfery w Polsce i w nawiązaniu do równoleżnikowego układu krain geograficznych. Częściej obserwuje się wiatry z południowego zachodu, na co wpływa obniżenie między masywami Karpat i Sudetów (Brama Morawska).

Na naturalne procesy kształtujące klimat i warunki pogodowe regionu nakładają się czynniki antropogeniczne (takie jak zanieczyszczenie powietrza, zwarta i wysoka zabudowa miejska, mniejsza powierzchnia obszarów zielonych), których wpływ na poszczególne elementy meteorologiczne jest widoczny i odczuwalny, szczególnie na terenach zurbanizowanych.

Czytaj więcej:

- Romańczyk i in. 2015. Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, ss. 662 (msk.)
- Serwis „Klimat IMGW-PIB" (Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowy Instytut Badawczy) - przedstawia analizy zmian klimatu Polski oraz projekcje na podstawie aktualnych pomiarów obserwacyjnych i danych historycznych
- Atlas klimatu Polski (1991-2020), autorstwa prof. Arkadiusza M. Tomczyka oraz prof. Ewy Bednorz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu - zawiera mapy podstawowych statystyk ciśnienia atmosferycznego, prędkości wiatru, nasłonecznienia, wilgotności powietrza, pokrywy śnieżnej czy zjawisk atmosferycznych z lat 1991–2020; najobszerniej reprezentowana jest temperatura powietrza wraz z jej pochodnymi charakterystykami, które – w dobie globalnego ocieplenia – najszybciej się zmieniają
- Szczyt klimatyczny COP24 Katowice 2018, zmiany klimatyczne w województwie śląskim [w:] Przyroda Górnego Śląska 94/2018 - dostęp online w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej
- Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC)

Załączniki

Przyroda Górnego Śląska 94/2018	PDF, 1.93 MB	

Dodana: 12 lutego 2025 10:31 Zmodyfikowana: 21 lutego 2025 15:07